

Milijoni in življenje

Vlado Markovič, Ljubljčan, Bežigrjčan, je izumitelj. Ni inovator. Izumitelj. »Inovator je lahko vsakdo, tudi Milan Kučan,« pravi Markovič. Pravi, da vsakemu novinarju pove, naj ne meša inovatorjev in izumiteljev.

Na Eureka, 41. svetovnem salonu izumov v Bruslju, je bil Markovič naš najuspešnejši razstavljalec, saj je za pogon mycycle in prirejen invalidski voziček dobil zlato medaljo in pokal belgijskega ministerstva za industrijo. Pokal, ki ga na vsej razstavi podelijo samo enemu izumitelju. Čeprav je Vlado Markovič uspehov vajen – saj ni od včeraj – pa je nekoliko nejevoljen, ker na seji komisije, ki je podeljevala odličja, ni bilo nobenega predstavnika naše delegacije v Bruslju. Tako se ima za medalje (dobil je še eno srebrno) in pokal zahvaliti predstavnikom gostiteljev, ki so bili z njegovimi izumi nadve zadovoljni.

Vlado nima dlake na jeziku. »Pravzaprav sem čveka,« bo rekel. Denarja je nekoč kar dosti zaslužil. Veliko se je motal po svetu. »Delal sem za zanimivo firmo v Hamburgu, štiri leta sem bil tam. Veliko sem za njih potoval, povsod me je bilo dovolj. Poznam dežele Latinske Amerike, Bližnjega in Daljnega vzhoda, bil sem v večini afriških dežel. Ko sem pretrgal s Hamburgom, sem potoval še veliko za svoj račun.«

Markovič je zaljubljen v tehnično ustvarjanje. To mu je hobi, ljubezen, to je zanj življenje. Oblikoval je neko svojo življensko spoznanje. Trdi namreč, da denar zaslužiti, tudi veliko denarja, ni težko. Če je le človek zaljubljen v – imeti. Prav pehanje za imetjem pa je velika napaka. Poznam veliko obrtnikov, mnogi med njimi so moji prijatelji, ki so preprosto pozabili – živeti.

Življenje pa je eno samo. Sem eden redkih ljudi, ki ves dan, razen tiste osmice ko spimo,

resnično uživam. Uživam ob delu. Rad živim to življenje. Če bi delal za denar, bi lahko naredil lepo kariero izumitelja, denimo v Nemčiji. Če imate patente na zahodu – in jaz jih imam veliko – potem ni države, ki vam ne bi dala delovne vize v štiriindvajsetih urah. Dovolj je, da zapišeš številke svojih patentov in dovoljenje dobiš. Tudi če se hočeš sam zaposliti, kot svobodni izumitelj. Samo, če imaš licence. Vse to pa zato, ker se moj poklic tam bistveno drugače vrednoti, kot pri nas.»

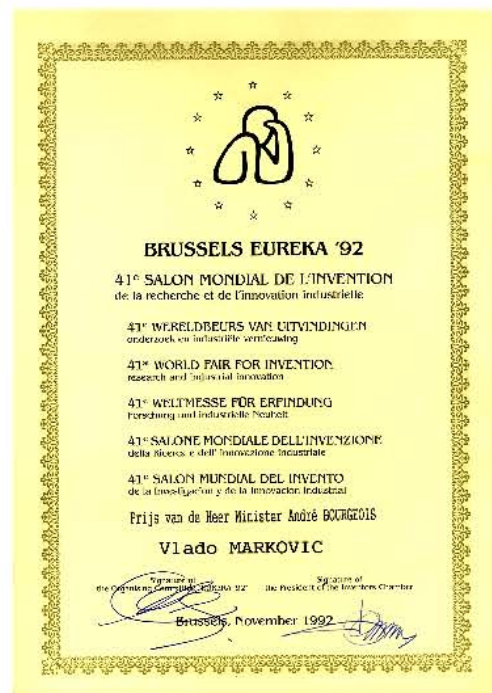
In zakaj se je potemtakem vrnil? Zahod skuša iz izumitelja iztisniti vse, kar se da. »Pusch – pusch« sistem, bo rekel Markovič. Lepo te sprejmejo, dobro nagrajujejo, potem pa te poskušajo izzeti.

»Zgodi se tisto, kar sovražim in za kar se bojim, da prihaja tudi k nam, ko hitimo v Evropo. To je tista bula v želodcu, ki jo začutiš jutraj, ko se zbudiš in se zaveš – nekaj moram narediti. Prav tisti dan. Dokončno. Kar mene zadeva – ni ga denarja. Tega se ne grem več.«

Tako je bil Vlado Markovič, vsaj kolikor mu je znano, deset let, od 1982 do lani, edini izumitelj v svobodnem poklicu v Sloveniji. Živel je izključno od licenčnine. »Zdaj sem ustanovil nek d.o.o. in tam nekaj delamo skupaj s kolegi. Nisem bil bogat, vendar sem delal tisto, kar sem rad delal. In to je v življenju veliko. Skoraj da ni denarja, ki bi to odtehtal.«

Tri osmice po Markoviču

»Če se spomnimo tistih klasičnih Marxovih treh osmic – osem ur na dan prespimo, ostane jih še 16. Če bi bil v službi, bi si rekel: tu sem osem ur, to je polovica mojega aktivnega življenja. Če trpim, če sem dejansko nezado-

voljen z okolico, z ljudmi, če delam stvari, ki jih ne maram – ja, kako naj imam kakršnokoli srečno življenje? Če vso to nejevoljo, ves ta bes nesem domov, potem to vpliva na otroke, soprogo, družino, na prijatelje. Zato še nisem zaslužil svojega prvega milijona, tudi v markah ne. Morebiti pa ga bom. Prepričan sem, da ga bom. Vendar na svoj način. Ne za ceno življenja. Toliko milijon ni vreden.«

V Hamburgu je živel med dejansko bogatimi ljudmi. Po treh letih dela je postal tehnični direktor. Naredil je kariero v 300 let stari hamburški firmi, v centru mesta, kjer obiskovalce pričaka vratar v livreji, znajdejo se sredi ebonovine. Tu je spoznal presenetljivo resnico. »Prepričan sem, da je večina vaših bralcev ne bi mogla razumeti. Tega namreč, da je milijon veliko težje obdržati, kot zaslužiti. Zato, da ga obdržiš moraš neprimerno več delati, kot takrat, ko si ga zaslužil. To je pravilo, ki drži kot zacementirano. Zakaj? Ko se dokoplješ do njega, ko ga spraviš v žep, prestopiš nek prag vedenjskih obnašanj, navad, družbe. Začneš živeti, hote ali nehote, drago življenje. Da bi tako življenje obdržal moraš garati, gristi kot zver.«

»Med tistimi, ki že imajo svoj milijon, je zelo malo ljudi, ki živijo – živijo neko mirno, urejeno, zadovoljno življenje. Seveda nisem kak defetist, ki bi rekel – denar, bogastvo, to je bederija. Saj to ni res – to je vse lepo, fajn. Rad bi vse to imel – vendar ne za kakršnokoli ceno. Uživam za svojim računalnikom, delam, ustvarjam...včasih pospravim mizo in računalnik razstavim, ali pa uničujem videokorderje. Ha,ha.«

»Kuhinja« v Bruslju

Vsaki stvari hoče priti do obisti. Veliko bere, veliko se uči. Ni vede, na videz še tako

nepomembne, o kateri ne bi bral in vedel vsaj toliko, da je »in tuch«, da ve, zakaj gre.

Trdi, da bi ob pravilnem usmerjanju že v osnovni šoli, prav kmalu dosegli, da bi imeli visok odstotek mladih in temeljitih inovatorjev in zavidanja vreden odstotek izumiteljev.

Pogovor je prekinil telefonski klic. Zanimali so se za njegove izume. Nek Danec. Že v Bruslju je dobil 15 ali 20 ponudb za prodajo licenc. »Večina evropskih televizij je voziček in kolo kazala neprimerno več kot naša,« reče nekoliko zagrenjeno.

Do zdaj je prijavil 81 patentov, veljavnih je še zdaj 28. Bruseljske nagrade so, kljub »kuhinja«, prišle v prave roke. Bruselj je, pravi Marković, sejem idej, inovacij in izumov. Ni povsem isto, četudi ljudje radi vse pomešajo, zlata medalja za idejo, ali zlata medalja za izum. Njegova ima poseben lesk. Drugo zlato so mu, kot je izvedel, odščipnili naši sosedi v Hrvati.

V svetu velja za strokovnjaka na področju vrtalnih naprav, ima prijavljenih nekaj patentov. »Nekaj tega tudi proizvajamo, a nihče ne kupuje. Imamo, lahko rečem, revolucionarne mašine. Na svetu ni takšnih. In bistveno cenejše so, kot one z zahoda.«

Te dni so izračunali, da so s stroji za horizontalno vrtnanje, reče se jim »raketa«, od leta 1982 do danes prihranili toliko asfalta, da bi lahko položili tri metre širok trak od Zagreba do Ljubljane. Kljub temu so jih le malo prodali. Direktorji cestnih podjetij so mu rekli: kaj nam to ponujaš, saj poznamo. A če to kupimo, bomo obubožali. Laže je asfalt razbiti, zemljo izkopati, zapreti promet...Čez nekaj let pa spet na novo. Saj gre za proračunski denar. Za denar davkoplačevalcev. In ko se že tako radi primerjamo z zahodom: v Nemčiji je bilo, še pred združitvijo, 26 tisoč takih strojev v redni uporabi. V Sloveniji jih je okoli štirideset.

Imajo stroj, ki lahko izkoplje do dva metra širok rov, ne da bi se dotaknil asfalta.« Ko bodo enkrat vzdrževanje cestišč zaupali zasebnikom, ki bodo skrbeli zato, da se denar ne bo razmetaval, bo, upa, drugače.

Markovičeva nora rolka

Prav zdaj se ukvarja z rolko, ki bo, kot pravi, nekaj norega. Tega svet še ni videl. Rolka bo brzela 20 do 25 kilometrov na uro, ima volan in zavore. »Če bi našel proizvajalca za nekaj plastike in pogonske trakove, če bi imel pravo medijsko podporo, vam povem – svet razbijemo. Lani so prodali v svetu 62 milijonov rolk. Mojo rolko bi lahko izdelali za približno 350 DEM. Prodajali bi jo lahko tako kot dobre rolke v svetu – za 500 ali 600 DEM. In ta ima pogon. Milijon kosov po 500 DEM. To ni fantazija. Imam prototipe, dokumentacijo. Potrebujemo še dva ali tri popoldneve za pogovor s konstruktorji, da stvari izpilimo, poiskati moramo obrtnike, ki se ukvarjajo s plastiko – in naredimo – novo prevozno sredstvo, ki bi tehtalo kakih 3,8 kilograma. Malo materiala, veliko učinka. Pa še na pumpo ni treba.« Prepričan je, da bi to bil bum. Da bi lahko Slovenija samo sanjala o podobnih izvoznih poslih. A vendarle dvomi. Čeprav bi nekateri obrtniki radi vložili v posel.

Zato pa pogonu za invalidske vozičke bolje kaže. Če bo vse tako pripravljeno, da bodo lahko pogon uporabili tudi na starih vozičkih (teh je 36 milijonov v svetu), bo krepko posegel tudi v ta tržni delež. Delali bi, brez večjih težav, stotisoč kosov na leto. Tako bo, po vsej verjetnosti, zaslužil svoj prvi milijon v šestih mesecih.

Nekaj iznajdljivske žilice pa je prav gotovo podedoval. Imel je to srečo, da sta bila stara očeta genialca. Dedek po materini strani je bil Ljubljčan. Obrtnik, praktik, inovator. Še dandanes imajo ponekod stružnice, ki jih je stari ata sam izdelal pred 45 leti, ko jih ni bilo dobiti. Znal si je prižgati pipico in udobno sedeti v delavnici, stroji pa so samodejno mleli in premikali, podobno kot v starih Chaplinovih filmih. Oni ded iz Vojvodine je bil učen človek. Hodil je v dunajske šole. Bil je zagrižen izumitelj. Leta 1921 je sam izdelal letalo, poletel z njim in si zlomil nogi. Po drugi vojni je ustvaril in izdelal mali elektromehanski računski stroj, ki mu ni bilo para.

Pot na zahod

Pri nas se ljudje v proizvodnji ne zavedajo zelo enostavnega dejstva: imamo delovno silo, ki je zelo draga, če izmerimo storilnost dela. Imamo dražjo energijo, kot jo plačujejo v povprečju na zahodu. Imamo zelo slabe surovine. Že deset let Marković govori, da bi bilo treba železarne zapreti. »To je katastrofa, koliko bofla in šrota dobivamo iz njih. Le malce bolje je na Ravnah.« Kako torej na zahod?

»Samo ena pot je. V Nemčiji je bilo lani uradno na trgu 28 odstotkov tržnih novitet. V Jugoslaviji pred vojno, jih je bilo je bilo neko leto 0,4 odstotka. V Sloveniji, pred osmimi leti približno, nekaj manj kot odstotek. Vemo pa, da ima samo tržna noviteta na zahodu 30 ali 40 odstoten tržni cenovni pribitek. To pa je natanko toliko, za kolikor smo mi nerentabilni, da bi lahko produktivno izvažali. To je, ponavljam, edina pot v Evropo. Pomeni pa, da popolnoma obrnemo na glavo naša ravnanja. Tega bi se morali res zavedati, vsaj v tistih naših podjetjih, ki še tiščijo nos nad vodo.

